

УДК 338.486.3

Босовська М.В.

*кандидат економічних наук, доцент, докторант
Київського національного торговельно-економічного університету***МЕТОДОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ Й РОЗВИТКУ
ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА****METHODOLOGY OF FORMATION AND DEVELOPMENT
OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP****АНОТАЦІЯ**

У статті сформовано авторське бачення вирішення наукової проблеми формування й розвитку публічно-приватного партнерства в туризмі; розглянуто особливості та механізми його реалізації в Україні. Приділено увагу методологічним засадам формування й упровадження проектів публічно-приватного партнерства в міжнародній практиці. На основі систематизації, структуризації, критичного аналізу економічних знань щодо розвитку проектів публічно-приватного партнерства поглиблено методологічні засади формування зазначеного формату інтеграційних відносин у туризмі за допомогою структурно-системного та функціонального підходів. Визначено ключові проблеми й першочергові завдання для активізації публічно-приватного партнерства в туризмі.

Ключові слова: партнерство, співробітництво, інтеграція, інтеграційний процес, інтеграційна взаємодія, публічно-приватне партнерство, проект публічно-приватного партнерства, туризм, туристичне підприємство, суб'єкт туристичної діяльності.

АННОТАЦИЯ

В статье представлено авторское видение решения научной проблемы формирования и развития публично-частного партнерства в туризме; определены особенности и механизмы его реализации в Украине. Уделено внимание методологическим основам формирования и реализации проектов государственно-частного партнерства в международной практике. На основании систематизации, структуризации, критического анализа экономических знаний по развитию проектов государственно-частного партнерства углублены методологические основы формирования указанного формата интеграционных отношений в туризме с помощью структурно-системного и функционального подходов. Определены ключевые проблемы и первоочередные задачи для активизации государственно-частного партнерства в туризме.

Ключевые слова: партнерство, сотрудничество, интеграция, интеграционный процесс, интеграционное взаимодействие, публично-частное партнерство, проект публично-частного сотрудничества, туризм, туристическое предприятие, субъект туристической деятельности.

ANNOTATION

This paper presents the author's vision of solving scientific problems of formation and development of public-private partnership in tourism. The authors defined the essence of public-private partnership, its characteristics in Ukraine. The author has focused on the consideration of methodological basics of formation and implementation of public and private partnership projects in the international practice. Having systematized, classified, and critically analyzed economic knowledge regarding the development of the public and private partnership projects, the author has enhanced methodological basics of the formation of the mentioned format of integration relations in tourism on the grounds of structural and system and functional approaches. The author developed mechanisms of coordination of entities in partnerships, identified key issues and priorities for enhancing public-private partnership in tourism.

Keywords: partnership, collaboration, integration, integrated process, integration cooperation, public-private partnerships, public-private cooperation, tourism, tourist enterprise, subject of tourism.

Постановка проблеми. У сучасних умовах потреба в активізації розвитку публічно-приватного партнерства (далі – ППП) є актуальною через низку причин, пов'язаних з потребою в такому:

- формуванні конкурентних умов для діяльності економічних суб'єктів на ринку;
- прискореному розвитку економіки в умовах фінансової, економічної та політичної кризи;
- адаптації до умов функціонування окремих ринків – територіальних, галузевих;
- подоланні корумпованості органів державних інституцій, взаємної недовіри між бізнесом і владою;
- забезпеченні стійкості й збалансованості розвитку суспільства;
- формуванні сприятливих комплексних механізмів розвитку бізнесу;
- ініціюванні перспективних інноваційних проектів розвитку галузей, регіонів і дестинацій, удосконаленні технологій та інструментарію управління такими проектами;
- сприянні збереженню й відтворенню природного, культурного, туристично-рекреаційного, національно-історичного потенціалу;
- розв'язанні питань поглиблення міжнародного співробітництва.

Відповідно, актуалізується потреба теоретичного, методологічного обґрунтування засад формування й розвитку ППП, що зумовлює актуальність проблеми цієї статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання публічно-приватного партнерства в руслі визначення його сутнісно-змістового наповнення, викладення методичних засад організації взаємодії публічних організацій і приватних підприємств, гармонізації інтересів учасників досліджували такі вітчизняні науковці, як О. Амоша, К. Некрасова, І. Запатріна [2; 3], зарубіжні вчені: М. Фрідман, Л. Мізес, А. Маршалл, М. Мейер та ін. [4; 5; 6; 7]. Зокрема, питання виконання державою своїх зобов'язань перед приватними партнерами на основі дії ринкових механізмів досліджував американський економіст М. Фрідман [5]; основні принципи взаємовідносин держави й бізнесу сформував австралійський науковець Людвіг фон Мізес [6]; напрями «продуктивного» державного втручання в економіку та методологію кількісного виміру державного впливу визна-

чив А. Маршалл [4]; методику оцінювання ефективності реалізації ППП розробив М. Мейер [7].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Різномасштабні наукові дослідження свідчать про глибоке опрацювання проблеми, але відсутнє чітке бачення партнерських відносин публічного сектора й бізнесу, крім того, вони проводяться в загальнонауковому аспекті та не враховують специфічних імперативів діяльності підприємств туристичної галузі.

Актуальність проблем формування програм державно-приватного партнерства зросла з прийняттям у 2010 р. Закону України «Про державно-приватне партнерство» [8], який, з одного боку, створив нормативно-правову основу для співпраці держави, органів місцевого самоврядування та приватного бізнесу через реалізацію суспільно значущих проектів і привернув увагу суспільства до розвитку ППП, а з іншого – підтвердив необхідність імплементації нормативних положень ППП у практику діяльності, що потребує розроблення дієвих організаційно-економічних механізмів такого співробітництва, їх галузевої адаптації.

Мета статті. Метою дослідження є викладення авторського бачення вирішення наукової проблеми формування та розвитку ППП у сфері туризму; розроблення методологічних засад забезпечення реалізації партнерських відносин публічних організацій і підприємств в Україні.

Виклад основного матеріалу. Стосовно практики впровадження ППП у туризмі варто визнати, що методологічні засади і практичний досвід реалізації зазначених проектів перебувають на етапі формування. У практиці туристичної діяльності було реалізовано лише проекти ППП у межах підготовки до проведення чемпіонату Європи з футболу Євро-2012. На засадах ППП було збудовано низку сучасних об'єктів спортивної, транспортної та туристичної інфраструктури (стадіони, аеропорти, дороги, готелі). При цьому загальний обсяг приватних інвестицій, залучених у розвиток готельної інфраструктури, зокрема приймаючих міст, становив близько 9 млрд грн [9]. Взаємодія влади й суб'єктів туристичного бізнесу гальмується через відсутність обґрунтованих організаційно-економічних механізмів розвитку цього формату інтеграційних відносин, брак фінансових стимулів для приватного партнера брати участь в інноваційних проектах. Отже, на сьогодні існує багато проблем, які обмежують розвиток і знижують ефективність ППП у туризмі, основними з яких є такі: недовіра влади до бізнесу, а бізнесу до влади, сприйняття в бізнес-середовищі ППП як проектів з українськими високими ризиками й низькою прибутковістю, невизначеність майбутніх економічних умов господарювання, корумпованість державних інститутів і процедур створення партнерств, відсутність концепції розвитку публічно-приватного партнерства в туризмі; недостатність практичного досвіду та культури співробітництва управлінських рівнів

ділових і державних структур, відсутність інвестиційно-привабливих проектів, неготовність інвестувати в довгострокові проекти, непрозорість податкової системи, недостатня регіональна активність в ініціюванні й виконанні проектів, відсутність висококваліфікованих кадрів, які володіють технологіями та інструментарієм управління проектами державно-приватного партнерства в туризмі.

У міжнародній практиці визначають кількість основних етапів формування, планування й упровадження проектів ППП, а саме [3; 9]:

- етап 1 – оцінювання можливостей для надання послуг у межах ППП.
- етап 2 – підготовка до надання послуги або реалізації проекту в межах ППП;
- етап 3 – вибір партнера;
- етап 4 – переговорний процес та укладання договору;
- етап 5 – виконання й моніторинг контракту.

Механізм реалізації ППП в Україні частково визначено на законодавчому рівні [8; 10; 11]. Згідно з чинними нормативними документами, механізм реалізації партнерської взаємодії передбачає виконання таких дій:

- формування пропозицій щодо здійснення ППП – органи державної влади, місцевого самоврядування або представники приватного сектора здійснюють попереднє техніко-економічне обґрунтування проекту (ідентифікаційне дослідження) та подають його на розгляд уповноваженого органу;
- аналіз ефективності здійснення проекту з погляду можливих наслідків і ризиків. При цьому важливою складовою дослідження проекту є визначення альтернативних варіантів досягнення мети; фінансовий аналіз проекту; вибір форми реалізації відносин;
- обґрунтування соціально-економічних та екологічних наслідків реалізації партнерства та прийняття рішення відповідними органами влади про здійснення ППП;
- проведення конкурсу з визначення соціального партнера, що складається з таких етапів, як подання заявок на участь, попередній відбір претендентів; подання й розгляд конкурсних пропозицій, визначення переможця конкурсу, оприлюднення інформації про конкурс;
- укладання угоди в межах ППП.

Варто зазначити, що нормативно закріплена процедура формування ППП має низку методичних неузгодженостей і суперечностей, потребує уточнення та конкретизації окремих етапів, зокрема не розробленими залишаються питання управління реалізацією угод, подальшого розвитку проектів ППП і відносин між учасниками, які сформувались у процесі їх реалізації, урахування регіональних і галузевих передумов, визначення функцій і завдань кожної зі сторін, імплементації зарубіжного досвіду реалізації зазначених проектів та його адаптації до внутрішніх умов, розроблення комплексу

Рис. 1. Методологія формування та розвитку ППП у туризмі на засадах структурно-системного й функціонального підходів

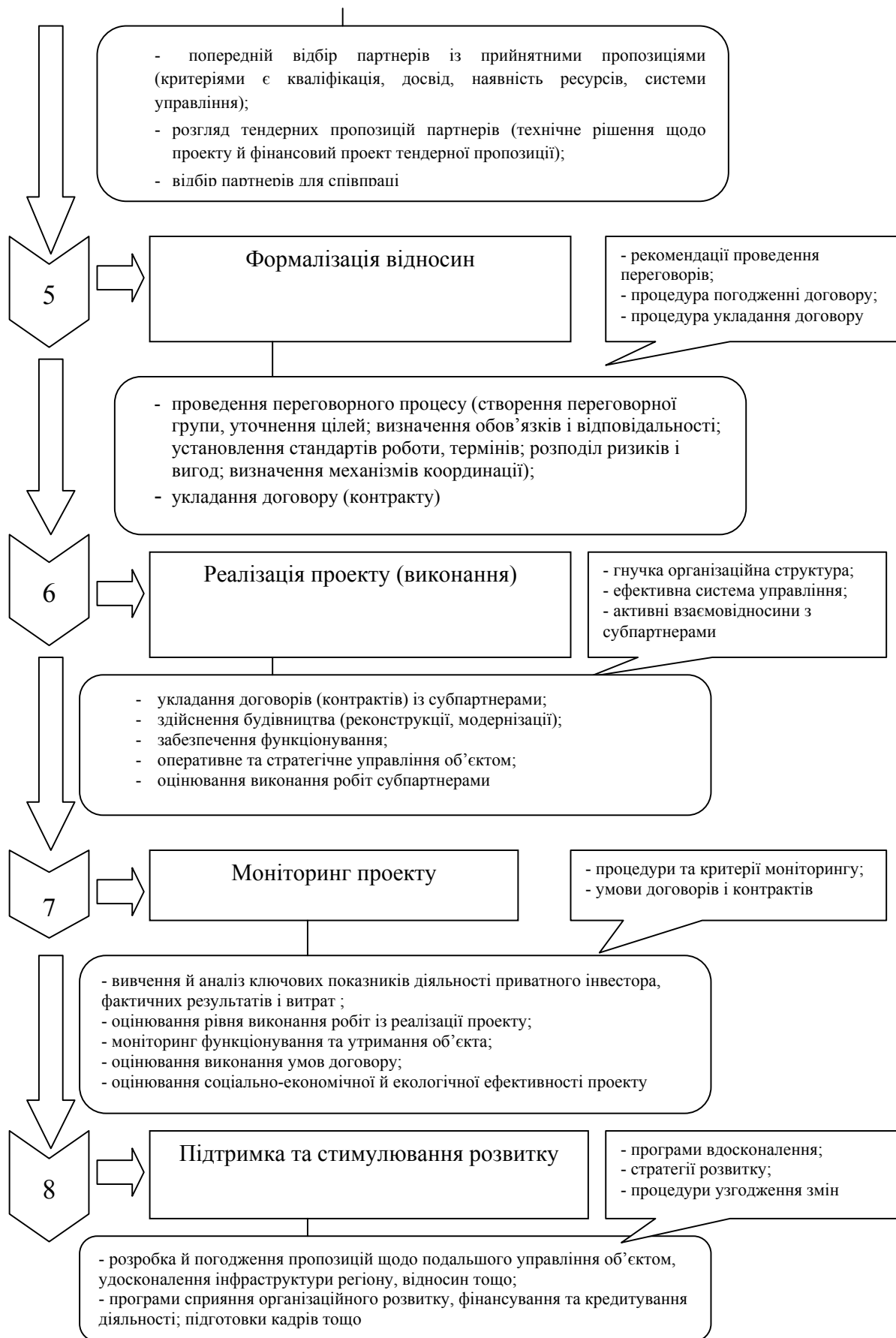

Рис. 1. Методологія формування й розвитку ППФ у туризмі на засадах структурно-системного та функціонального підходів (закінчення)

організаційно-методичних процедур реалізації партнерських взаємовідносин. Крім того, методологія формування ППП має ґрунтуватись на поєднанні системно-структурного й функціонального підходів, що забезпечить функціональне об'єднання процесів (дій), які визначають послідовність етапів функціонування ППП, та використання для їх реалізації комплексу методичних підходів, методів, правил, алгоритмів, процедур концептуального, інституціонального й методичного характеру.

Отже, на рис. 1. подано методологію формування та розвитку ППП у туризмі.

Розроблена методологія дає змогу визначити етапи реалізації ППП, сформулювати перелік робіт у межах формування його механізмів, запропонувати умови, які забезпечать виконання зазначених етапів.

Стимулювання розвитку ППП є невід'ємною складовою управління цим процесом. Основними першочерговими завданнями активізації ППП у туризмі мають стати такі:

- розвиток і модернізація туристичної інфраструктури;
- упровадження інноваційних сервісних і управлінських технологій, розвиток науки й освіти;
- проектне фінансування програм стратегічного партнерства за участі страхових інститутів, інвестиційних фондів, банків, наукових установ, венчурного капіталу;
- розробка стратегій і механізмів регулювання ППП у туризмі, стимулювання створення туристичних кластерів, розвиток технологічних парків і науково-виробничих центрів;
- використання національного культурного, природного, рекреаційного, виробничого, кадрового потенціалу для соціально-економічного розвитку дестинацій і регіонів;
- перехід від ППП вузькопрофільного формату до співпраці на міжгалузевому й міжнародному рівнях.

Висновки. Отже, проблеми формування й розвитку ППП набувають особливої актуальності та стратегічної пріоритетності для України й вимагають як конструктивного наукового осмислення, так і розроблення практичних механізмів реалізації у сфері туризму. Публічно-приватна співпраця є необхідною умовою зростаючого і стійкого розвитку підприємств туристичної сфери, підвищення інноваційного розвитку регіонів, досягнення високого рівня економічного та соціального розвитку суспільства. Формування дієвих механізмів співпраці публічних інституцій і бізнес-сектора створить нові перспективи й можливості для соціально-економічного розвитку та зростання суспільного добробуту.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Інформація прес-служби Державного агентства України з туризму та курортів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.tourism.gov.ua/ua/news/.
2. Амоша М.І. Формування кластерної моделі соціально-економічного розвитку міста / М.І. Амоша, К.В. Некрасова // Економіка будівництва і міського господарства. – 2005. – № 1. – С. 13–18.
3. Запатріна І.В. Розвиток державної підтримки публічно-приватного партнерства в Україні / І.В. Запатріна // Економіка і прогнозування. – 2011. – № 3. – С. 9–24.
4. Маршалл А. Принципы экономической науки / А. Маршалл. – 8-е изд. – М. : Директмедиа Паблишинг, 2008. – Т. 1. – 2008. – 408 с.
5. Фридман М. Капитализм и свобода / М. Фридман. – М. : Новое издательство, 2006. – 240 с.
6. Мизес Л. Либерализм / Л. Мизес ; пер. с англ. А.В. Куряева. – М. : Социум, Экономика, 2001. – 239 с.
7. Мейер М. Оценка эффективности бизнеса / М. Мейер ; пер. с англ. – М.: ООО «Вершина», 2004.
8. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01 липня 2010 р. № 2404-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.
9. Грищенко С. Підготовка та реалізація проектів публічно-приватного партнерства : [практичний посібник для органів місцевої влади та бізнесу] / С. Грищенко – К. : ФОП Москаленко О.М., 2011. – 140 с.
10. Деякі питання проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 27 лютого 2012 р. № 255 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0399-12>.
11. Деякі питання організації здійснення державно-приватного партнерства : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2011 р. № 384 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/384-2011-p>.